

Gıda Bankacılığı ve Buna İlişkin Vergi Teşvikleri

İhsan AKAR
Vergi Denetmeni

I-Giriş:

Bugün Dünyada ve Türkiye'de gelir dağılımındaki adaletsizliğin sonucu olarak ortaya çıkan yoksulluk, insanlığın sağlıklı olarak gıda maddelerine erişimini ve bunlardan verimli bir şekilde faydalanmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle günümüzde dünyanın bir çok ülkesinde çeşitli sivil toplum örgütleri vasıtasıyla fakir ve felaketlere maruz kalan insanlara gıda bankacılığı yoluyla gıda maddelerinin temini etkin bir şekilde yapılmaktadır. Gıda bankacılığı ilk olarak 1960 yıllarda Arizona Phoenix'de (Amerika) John Van Hengel adında bir işadamı tarafından uygulamaya konulmuş olup 1976 yılında Amerika'da yapılan vergi reform çalışmalarıyla da gıda bankacılığına teşvikler getirilmiştir. Bugün Amerika'da gıda bankaları milyonlarca kişiye hizmet vermekte olup ABD'nin yanında AB ve bir çok Uzakdoğu ülkesinde de uygulanmaktadır.

Ülkemizde ise gıda bankacılığı uygulaması ilk olarak 20 Ocak 2004 tarihinde Türkiye İsrافی Önleme Vakfının öncülüğünde Diyarbakır Gıda Bankası adı altında faaliyete

başlamış , sırasıyla Konya ,Gaziantep ve Bursa'daki çalışmalar bu alandaki uygulamaları takip etmiştir.

II-Gıda Bankacılığı Nedir?

Gıdaların üretimi tüketimi ve denetlenmesine dair KHK Değiştirilerek Kabul Hakkındaki 27.05.2004 tarih ve 5179 sayılı Kanunun 3. maddesinde **"Gıda Bankacılığı; bağışlanan ve üretim fazlası sağlığa uygun her türlü gıdayı tedarik eden, uygun şartlarda depolayan ve bu ürünleri doğrudan veya değişik yardım kuruluşları vasıtasıyla fakirlere ve doğal afetlerden etkilenenlere ulaştıran ve kar amacı gütmeyen dernek ve vakıfların oluşturdukları organizasyonları ,ifade eder"** denilmiştir. Buna göre gıda bankacılığını ana sözleşme veya senedinde gıda bankacılığı yapabilir hükmü bulunan dernek ve vakıflar yapabilirler. Yine aynı kanunun 12. maddesinde değişiklik yapılarak gıda bankaları birliği oluşturulmasına imkan tanınmıştır. Gıda bankacılığının birtakım genel esasları mevcut olup gıda bankacılığı yapacak STK'lar(sivil toplum kuruluşları-dernek ve vakıflar) gıda maddelerinin güvenli, etkili ve uygun bir şekilde nakli, depolanması, muhtaçlara dağıtılması için gerekli düzenleme yeteneği, teknik kapasite ve personele sahip olmalıdırlar. STK'lar aracılığıyla dağıtılacak gıda maddeleri ücret karşılığı dağıtılamaz,satılamaz,ürünlerin depolanması tasnifi,muhafazası, dağıtımı için uygun depolar tahsis ederler. STK'larda dağıtımın yapılacağı ihtiyaç sahibi kişilerin bilgi bankaları olmalıdır. Dağıtımda kargaşa ve kaosa meydan vermeden gerekli güvenlik önlemi alınmalı, kişilerin onurunun zedelenmemesine dikkat edilmeli, ihtiyaç sahipleri arasında dil,din ırk vb hiçbir ayırım yapmamalı,ürünlerin son kullanım tarihi geçmemiş ve standartlara uyan, gıda kodeksine göre üretilmiş olması gerekmektedir. Zayi olan ve amaç dışı dağıtılan gıdalardan STK' lar sorumlu olup, gıda maddelerinin depolandığı sevk edildiği yerlerde yapılan işlemlerle ilgili belgeleri, kayıtları ve raporları tutmak ve muhafaza etmelidirler. Bağış yoluyla gıda bankacılığı yapanlar aldıkları bağışların %97 sini ihtiyaç sahiplerine dağıtıp, aldıkları bağışın en fazla %3'lük nakit ve hibe kısmı sayesinde işletme maliyetlerini karşılamaya çalışmalıdırlar.

III-Gıda Bankacılığına Yönelik Vergi Teşvikleri:

Bu amaçlarla 02.01.2004 tarih ve 25334 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5035 sayılı vergi kanunlarında değişiklik yapan kanunla gıda bankacılığını teşvik eden hükümler Gelir Vergisi ve K.D.V.K'nuna konulmuştur. 5035 Sayılı Kanunun 12 nci maddesiyle GVK'nuna eklenen ve 1.1.2004 den itibaren geçerli olan GVK 40.ncı maddesinin 10.ncu bendinde **"Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda maddelerinin maliyet bedeli"** ve aynı kanunun 89. maddesinde ise **"Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda maddelerinin maliyet bedelinin tamamı."** nın gelir vergisi matrahının tespitinde indirim olarak dikkate alınacağı hüküm altına alınmıştır. Buna paralel olarak 3065 sayılı KDVK'nun 17.nci maddesinin 2.nci bendinde **" kanunların gösterdiği gerek üzerine bedelsiz olarak yapılan mal teslimi ve hizmet ifaları, birinci fıkrada sayılan kurum ve kuruluşlara bedelsiz olarak yapılan her türlü mal teslimi ve hizmet ifaları ile fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda maddelerinin teslimi"** vergiden istisna edildiği hükme bağlanmıştır.

Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 251 Nolu GVK Genel Tebliği ile uygulamaya açıklık getirilmiş olup gıda bankalarına bağış yapacak vergi mükelleflerinin aşağıdaki hususlara dikkat etmesi gerekmektedir.

Mükelleflerce gıda maddesi bağışının *dernek veya vakfa* yapılmış olması gerekmektedir. İhtiyacı bulunanlara doğrudan veya başka organizasyonlar aracılığıyla yapılacak gıda yardımları bu kapsamda değerlendirilmeyecektir. Bağış kabul edecek dernek veya vakfın tüzüğünde veya senedinde *ihtiyacı bulunanlara gıda yardımı yapılabilmesine* ilişkin hükümler yer almalıdır. Yine dernek veya vakfın başka alanlarda da faaliyette bulunuyor olmasının, kamuya yararlı dernek veya vergiden muaf vakıf olup olmamasının uygulama açısından herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Gıda bankacılığı kapsamında yapılacak ba-

ğışların gıda maddesi niteliğinde olması ve yapılacak bağışlar bedelsiz olarak ihtiyaç sahiplerine dağıtılması şartıyla yapılmalıdır. Gıda maddesi vasfı olmayan aynı yardımlar veya nakit vb yapılan bağışların indirim konusu yapılması mümkün değildir Bağışa konu mal bedelinin tutarı ne olursa olsun mutlaka fatura ile belgelendirilecek ve ayrıca taşıma için sevk irsaliyesi düzenlenecektir. Bağışlanan mala ilişkin bilgileri eksiksiz olarak içerecek *fatura*, bağış yapılan dernek veya vakıf adına düzenlenecektir. Mal bedeli olarak faturada, bağışa konu malın maliyet bedeli (yüklenilen katma değer vergisi hariç) yazılı olacaktır. Ayrıca faturada *"İhtiyaç sahiplerine yardım şartıyla bağışlandığından KDV hesaplanmamıştır."* ibaresinin yer alması zorunludur.

GVK'nun 89.ncu maddesine göre ise ; yıllık beyannamede yer alacak gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılacak işlemlerde bağış yapan tarafından bir belge düzenlenmesine gerek bulunmamakta olup, varsa bağış yapılan malın edinimine ilişkin belgelerin saklanması zorunludur. Dernek ve vakıflar kendi mevzuatlarının öngördüğü belgeleri düzenleyecek ve bağış yapanlara bir örneğini vereceklerdir. Ticari faaliyetle uğraşanlarca düzenlenen faturalar dernek ve vakıflar tarafından muhafaza edilecektir.

Ticari işletmeye dahil malların (gıda maddelerinin) bağışlanması durumunda bu malların maliyet bedellerinin muhasebe kayıtları bir yandan gider kaydedilip bir yandan gelir kaydedilmek suretiyle yapılmalıdır. Ancak yapılan bağışların hem defter kayıtlarında gider olarak yazılması hem de beyanname üzerinde indirim konusu yapılması gibi mükerrer bir işlem yapılmamasına dikkat edilmelidir Gelir vergisi mükelleflerinden gelirlerini yıllık beyanname ile bildirenlerde(gayrimenkul sermaye iradı,menkul sermaye iradı,düğer kazanç ve irat geliri beyan edenler) yapacakları bağış ve yardımları indirim konusu yapabileceklerdir. Gıda Bankacılığına yönelik teşvikler kurumlar vergisi kanununda yer almamakla birlikte KVK'nun 13/2. ve 14/1.nci maddeleri uyarınca kurumlar vergisi matrahının tespitinde GVK'nun 40.ncı maddesinde yazılı giderlerde dikkate alınacağından yapılan bu düzenlemelerden kurumlar vergisi mükellefleri de faydalanacaklardır.

Gıda bankacılığı kapsamında yapılan bağışlar katma değer vergisinden istisna olup mükellefler bir vergilendirme döneminde yaptıkları bağışların toplam tutarını ilgili dönem beyannamesinin 6 ve 7 nci satırlarına dahil etmek suretiyle beyanda bulunacaklardır. Bağışa konu olan gıda maddesi tesliminin bünyesine giren katma değer vergisi tutarının indirim konusu yapılmayıp, bağışın yapıldığı dönemde, bağışlanan gıda maddelerinin iktisabı dolayısıyla yüklenilen katma değer vergisi tutarının hesaplanması ve aynı döneme ait katma değer vergisi beyannamesinin 20. satırına dahil edilmesi, aynı tutarın defter kayıtlarında "indirim KDV" hesaplarından çıkarılarak, gider hesaplarına aktarılması gerekmektedir.

Bağışlanan gıda maddelerinin işletmeye dahil olmaması halinde ise, söz konusu malın KDV dahil maliyet bedeli yıllık beyannamenin bağış ve yardımlara ilişkin bölümüne yazılarak gelir vergisi matrahının tespitinde indirim olarak dikkate alınacaktır.

Ayrıca kanunun yürürlüğe girdiği tarih ile bu konuya ilişkin tebliğin yayımı tarihi arasında bu kapsamda yapılan bağışlar için, bağışın yapılmış olduğu dernek veya vakıftan belge alınmış olması durumunda da indirim uygulanabileceği belirtilmiştir.

IV-Sonuç:

Ülkemizde uygulaması yeni olan Gıda Bankacılığı; sağlığa uygun gıdaları depolayarak bunları fakir ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırmayı amaç edinen dernek ve vakıfların oluşturdukları organizasyonlardır. Gıda Bankacılığına yapılacak yardımları teşvik etmek amacıyla, 5035 sayılı vergi kanunlarında değişiklik yapan kanunla G.V.K'nun 40/10 ile 89.ncu maddeleri ve K.D.V.K'nun 17/2-b maddelerinde gerekli yasal düzenlemeler yapılmış olup bütün vergi mükellefleri gıda bankalarına yapacakları bağış ve yardımları 251 nolu Gelir Vergisi Tebliğinde açıklanan hususlara riayet ederek vergi matrahlarından indirebileceklerdir. Bu şekilde hem vergi yükü minimize edilip hem de sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı artırarak toplumsal barışa katkı sağlanacaktır.